

ISSN 2223-3822

Fedyshyn, I. & Boiko, A. (2023) Ensuring the competitiveness of the hospitality industry enterprises. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal), Vol. 29, no. 2, pp. 90-101. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23fibpih.pdf>

SEPS

Journal

Socio-Economic
Problems and the State

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Ірина ФЕДИШИН

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

e-mail: ira.fedyshyn@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5531-4566>

Аліна БОЙКО

e-mail: alinaboyko363@gmail.com

Article history:

Received: October, 2023

1st Revision: October, 2023

Accepted: November, 2023

JEL classification:

F6

Z32

UDC:

338.48

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2023.02.090>

Анотація: У статті розглянуті теоретичні поняття, суть і особливості забезпечення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності. Подано аналіз тенденцій розвитку готельно-ресторанного бізнесу у період 2020-2022 рр. Зокрема визначено, що кризові умови пандемії відзначилися негативним впливом на кількість ресторанів в Україні. А також зміни в політичному та економічному середовищі останнього часу сильно вплинули на те, як працюють компанії. Повернення від виробничої економіки до ринкової економіки та глобалізація поставили компанії перед новими реаліями. У 2019 році їх було 48 398, а у 2020 році ця кількість скоротилася до 41 139 закладів. Інакше кажучи, 7 259 ресторанів припинили свою діяльність, що становить 15% від рівня 2019 року і навіть менше, ніж у 2018 році. У 2020 році кількість суб'єктів господарювання, які працювали у сфері розміщення та харчування, в Україні досягла максимуму – понад 71700. У 2021 році показник зменшився до 69800 фірм розміщення та харчування. З початку в Україні війни закрилося близько 7000 ресторанів та кафе, відкрилося понад 2000 нових закладів харчування. Ринок індустрії гостинності зменшився приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50% (Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська області), у Київській, Одеській, Дніпропетровській областях – до 30%. У західних областях у 2022 році спостерігалася позитивна динаміка. Зокрема, у Львові та області кількість ресторанів та кафе зростає приблизно на 30%, у Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях – приблизно на 20%.

Закономірності розвитку підприємств ресторанного господарства України характеризуються як позитивними, так і негативними факторами. У статті подано базові пропозиції щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності в сучасних реаліях.

Ключові слова: інновації, сфера послуг, індустрія гостинності, конкурентоспроможність, відновлення.

Федишин І., Бойко А. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності. Соціально-економічні проблеми і держава. 2023. Вип. 2 (29). С. 90-101. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23fibpih.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Конкурентоспроможність підприємств базується на певних перевагах і є частиною будь якого бізнесу. Таким чином, конкурентоспроможність можна описати як фірмову здатність конкурувати з іншими підприємствами. В даний час конкуренція - це не тільки суперництво, але й можливість співпраці між діловими партнерами. Дана категорія розглядається як природний розвиток економічного життя та основне джерело багатства. Це сприяє не лише суперництву між конкурентами, а й співпраці, оскільки вони спільно шукають найкращі рішення проблем.

Конкурентоспроможність також можна розуміти як здатність компанії збільшити розмір галузі, частку ринку та прибутковість. Це розуміння може бути іншим у тому, що називається традиційним поглядом економічної теорії, де здатність конкурувати визначається шляхом порівняння компаній за витратами на виробництво, і успішнішою буде та, у якої найдешевший спосіб виробництва певного товару чи надання послуги. Цей редукаціоністський погляд на конкурентоспроможність не відповідає факторам не пов'язаним із цінами (неціновим факторам), на які впливає конкурентоспроможність і які автори вважають такими ж важливими або важливішими, ніж фактор ціни.

Гостинність є соціальним явищем, а пов'язані з нею процеси в основному на даний час орієнтовані на застосування певного програмного забезпечення. Тому ресторанний бізнес повинен бути оснащений рядом інформаційних технологій, які все більше стають актуальними для аналізу різних вітчизняних та закордонних науковців-дослідників даної сфери економіки.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Значний внесок у теоретичне дослідження сутності конкурентоспроможності готельно-ресторанного та туристичного бізнесу зробили Карімі та Хонарвар [7]; Прокопенко та ін. [11]; Шмиголь та ін. [12]. Тема інноваційних методів удосконалення управління підприємствами сфери послуг (зокрема готельно-ресторанного та туристичного бізнесу) науковців Башинської, Литовченко та ін. [2]; Якушев [15]. Тенденції готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, зокрема в Україні, досліджували Шевчук та Ліпіанін-Зонтек [15]; Юхновська [21]; Галків та ін. [5]; Моєнудін та ін. [8]. Незважаючи на значний інтерес науковців до конкурентоспроможності готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, стрімкий розвиток новітніх технологій, інформаційна насиченість зовнішнього середовища зумовлює необхідність комплексного дослідження перспектив розвитку нових механізмів в управлінні готельно-ресторанною та туристичною галузями.

Також у наукових працях активно досліджуються проблеми впливу пандемії на економіку та окремі її галузі. Зокрема, у статті Фовлера Д. [4] аналізується вплив COVID-19 на світову індустрію гостинності, висвітлюються значні негативні наслідки пандемії для багатьох сфер гостинності та представлена добірка сучасних інформаційних джерел, присвячених відповідній темі. Автор досліджував практичний досвід ресторанів протягом трьох важливих етапів їх роботи - «до COVID-19», «під час COVID-19» та «після COVID-19».

Вчені вивчали різні методи управління, які можуть допомогти вийти з кризи туристичної індустрії та гостинності в різних країнах; проаналізували державні регуляторні заходи для сектору туризму та гостинності, а також місцеві регіональні інструменти реагування на глобальну пандемічну кризу в Європейському Союзі.

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Індустрія гостинності є дуже різноманітною та динамічною галуззю, яка включає в себе різноманітні види послуг, пов'язаних зі службою та задоволенням потреб клієнтів під час подорожей, відпочинку, харчування та розваг. В епоху Індустрії 4.0 відбувається трансформація корпоративних інтересів із ресурсного підходу на стейкхолдерський підхід, доповнюючи фінансові цілі компанії соціальними та екологічними. Це спричиняє значні зміни в корпоративному управлінні, стратегічній орієнтації та публічній звітності підприємств [13].

Варто зауважити, що розповсюдження COVID-19 став фактором, який вніс корективи в роботу практично всіх суб'єктів господарської діяльності, особливо закладів готельно-ресторанної сфери. Мережі готелів та ресторанів впроваджують інновації, щоб створити унікальне середовище - від готельних номерів до лобі та ресторану. Зростаючі масштаби інвестицій в інформаційні технології (далі ІТ) привернули увагу багатьох дослідників, менеджерів до впливу ІТ на зростання та продуктивність. Незважаючи на значні інвестиції в ІТ, звичайні показники продуктивності вказують на стагнацію зростання продуктивності або навіть уповільнення продуктивності на сукупному рівні. Ця загадка про зростання продуктивності – парадокс продуктивності – призвела до інтенсивних досліджень.

Також варто відзначити, що економіка України залишається сировино-орієнтованою. Країна продовжує продавати за кордон продукцію з малим рівнем переробки. В основному, це залізна руда, аграрна продукція та металургійні напівфабрикати. Варто зауважити, що згідно даних Державної митної служби України продовольчі товари та сільськогосподарська продукція за обсягами в середньому в 3-4 рази щорічно перевищують імпорт.

Негативне зовнішньоторгове сальдо у 2022 році виросло і склало \$8,7 млрд. Україна з 2008 року має негативний торговий баланс (за винятком 2014-2015 рр.). Аналіз динаміки зовнішньоекономічних потоків між Україною і ЄС засвідчує наявність низки негативних тенденцій, серед яких: скорочення загальних обсягів інвестицій з країн ЄС; підпорядкування зовнішньої торгівлі цілям забезпечення країн Світу українською сировиною та використання України як ринку збуту для європейської продукції високотехнологічного сектору [20]. Нами було виявлено, що дефіцит торговельного балансу, що спостерігається з 2008 року, в кінцевому рахунку призводить до дефіциту державного бюджету. Щоб покрити його, Україна постійно позичає гроші у міжнародних інституцій та на світових ринках капіталу за рахунок випуску облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) [3].

Перед готельно-ресторанним бізнесом постало завдання переосмислення пріоритетних напрямків і пошуку нових форм діяльності. Таким чином зміни в політичному та економічному середовищі останнього часу сильно вплинули на те, як працюють компанії. А також повернення від виробничої економіки до ринкової економіки та глобалізація поставили компанії перед новими реаліями, заснованими на конкуренції, в якій їм потрібні нові інструменти для досягнення успіху.

4. Постановка завдання.

Метою дослідження є аналіз та оцінка сучасних тенденцій забезпечення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності в Україні; вироблення рекомендацій щодо розвитку підприємств сфери послуг у нових економічних умовах. Пошук факторів, що впливають на конкурентоспроможність готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, а також інструментів її вдосконалення набуває все більшого значення.

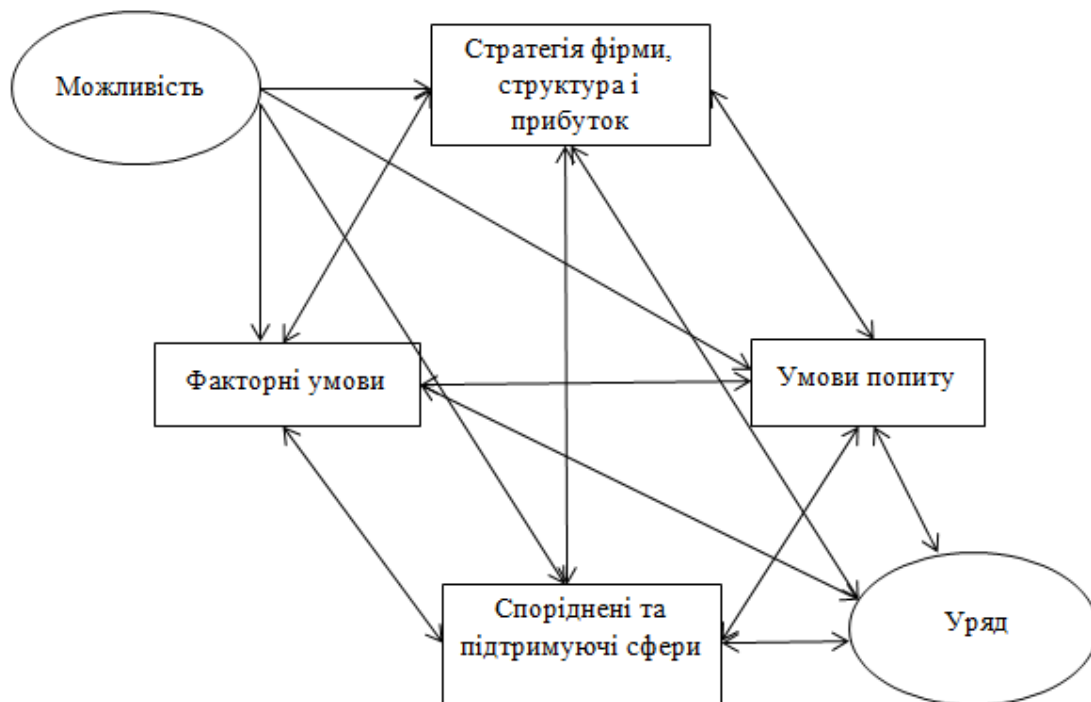
5. Виклад основного матеріалу.

Важливо, щоб в умовах реалізації концепції сталого розвитку саме інноваційно-орієнтовані компанії були більш сприятливими до зовнішніх викликів, здатними забезпечити конкурентоспроможність у нових умовах.

В діамантовій моделі Портера (рис. 1) аналізуються чотири основні атрибути, що лежать в основі здатності компаній деяких країн впроваджувати інновації. Цими детермінантами є:

- факторні умови;
- умови попиту;
- супутні та допоміжні галузі;
- стратегія фірми, структура та конкуренція.

Ці детермінанти визначають національне середовище, в якому компанії народжуються та вчаться конкурувати. Кожна точка діамантової моделі впливає на доступність ресурсів, необхідних для конкурентної переваги, а також на тиск інвестицій та інновацій на компанію. Будь-яке підприємство може бути успішним, якщо воно має сприятливі умови у середовищі, в якому функціонує [10].

Рис. 1. Структура конкурентоспроможності

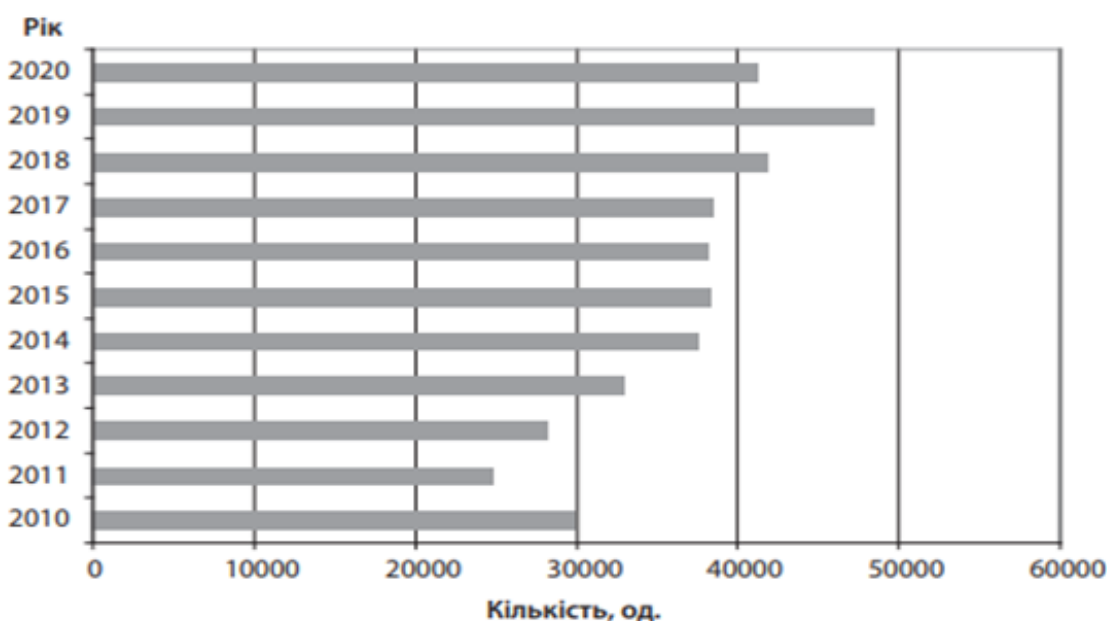
Джерело: [9]

Україна пережила серію криз у 2008, 2014 та 2022 роках. Ці події сильно вплинули на розвиток економіки країни. Обмежувальні заходи, запроваджені через поширення на території України COVID-19, суттєво вплинули на національну економіку (Карантинні заходи, 2021). На тривалий час були закриті непродовольчі магазини, ресторани, заклади громадського харчування, нічні клуби, торгово-розважальні центри. Пандемія вплинула на різке обмеження масових заходів, міжнародних і національних авіарейсів, що призвело до зниження попиту на різні види товарів і послуг. Аналіз основних обмежувальних заходів показує, що пандемія негативно

вплинула на сферу послуг, зокрема – сферу туризму, готельно-ресторанного та розважального бізнесу.

Важливою складовою індустрії гостинності є готельно-ресторанний бізнес, який розвивається в тісному взаємозв'язку з індустрією туризму. Ефективне функціонування цих галузей є позитивним індикатором змін в економіці держави та її регіонів і є важливою передумовою активізації розвитку міжнародних відносин. Більшість аналітиків прогнозують, що міжнародні подорожі та туризм повернуться до нормального рівня до 2025 року [7]. Після послаблення карантинних заходів значна частина закладів громадського харчування (близько 86%) відновила свою діяльність, водночас низка представників готельно-ресторанного бізнесу не змогли подолати наслідки кризи та збанкрутували [18].

Як видно з рис. 2, кризові умови пандемії відзначилися негативним впливом на кількість ресторанів в Україні. У 2019 році їх було 48 398, а у 2020 році ця кількість скоротилася до 41 139 закладів. Інакше кажучи, 7 259 ресторанів припинили свою діяльність, що становить 15% від рівня 2019 року і навіть менше, ніж у 2018 році. Загальна динаміка розвитку ресторанного господарства України, починаючи з 2012 року і до 2014 року, характеризувалася позитивним трендом. Однак у зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією, зріст трохи вповільнився після 2014 року, але в період з 2014 по 2017 роки кількість ресторанів залишалася приблизно на рівні близько 38 тисяч закладів. У 2018 році кількість ресторанів зроста майже до 42 тисяч, а найбільший приріст відзначився в 2019 році (7 тисяч закладів). Отже, можна зробити висновок, що пандемія COVID-19 суттєво вплинула на структуру ресторанного господарства України за останні роки. [19].

Рис. 2. Динаміка кількості закладів ресторанного господарства України за період 2010–2020 рр.

Джерело: [19]

На 2020 р. найбільша кількість закладів ресторанного господарства зосереджена в таких регіонах:

- м. Київ і Київська область (10 705);
- Одеська область (3 622);
- Львівська область (3 506);

- Харківська область (2 999);
- Дніпропетровська область (2 977);
- Закарпатська область (2 655);
- Донецька область (2 390).

Отже, у семи вищезазначених регіонах України знаходиться 28 854 ресторанів, що становить 70% від загальної кількості ресторанів у країні. Іншими словами, більшість ресторанів зосереджена в столиці та регіонах з найбільшою населеністю та в туристично привабливих областях [19].

У 2020 році кількість суб'єктів господарювання, які працювали у сфері розміщення та харчування, в Україні досягла максимуму – понад 71,7 тисячі. У 2021 році показник зменшився до 69,8 тисяч фірм розміщення та харчування. Дохід суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність в даній сфері у 2021 році сягнув 107,3 млрд гривень проти майже 66,5 млрд гривень у попередньому році. Заробіток у 2021 році був найвищим за період спостереження [1]. Варто також зауважити, що частка онлайн-замовлень на ринку доставки їжі в Україні неухильно зростала протягом спостережуваного періоду, досягнувши 47 відсотків у 2018 році порівняно з 8 відсотками, зафіксованими у 2011 році. Офлайн-замовлення, зроблені за телефоном у ресторані або через замовлення на винос, свідчили про відповідне зниження в своїй частці ринку.

Ресторанно-готельний бізнес є важливою частиною вітчизняної індустрії гостинності. На жаль, чи не найбільше від повномасштабного вторгнення російської федерації постраждав туристичний сектор, зокрема індустрія гостинності. Ще не оговтавшись від негативного впливу пандемії попередніх років, цей бізнес був змушений прийняти нові виклики. В Україні з початку війни закрилося близько 7000 ресторанів та кафе, відкрилося понад 2000 нових закладів харчування. Ринок індустрії гостинності зменшився приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50% (Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська області), у Київській, Одеській, Дніпропетровській областях – до 30%. У західних областях у 2022 році спостерігалася позитивна динаміка. Зокрема, у Львові та області кількість ресторанів та кафе зросла приблизно на 30%, у Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях – приблизно на 20% [17].

Тому якщо в березні 2022 року за результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації лише 17% вітчизняних компаній працювали на повну, а третина лише планували відновити роботу, то станом на червень цього ж року показник становив вже 47 %.

Незважаючи на значний спад у перші місяці війни, сьогодні більшість підприємств громадського харчування західних областей досягли довоєнного рівня продажів. Однією з причин такого швидкого відновлення готельно-ресторанного сектору Західної України стало вимушене та раптове прибуття великої кількості внутрішньо переміщених осіб (далі ВПО) у цей регіон. Для людей, які були змушені незаплановано покинути свої домівки, це стало величезним стресом. Відсутність звичних побутових умов, ущільнене вимушене проживання великої кількості людей на невеликих територіях, неможливість готувати їжу на власних кухнях призвели до того, що дезорієнтовані люди приходили на сніданок у заклади харчування та залишалися там до кінця дня, працюючи за ноутбуком і обідаючи там. Для багатьох ВПО вечірній похід до ресторану став своєрідним антистресовим заходом, можливістю створити імітацію нормального життя. Також варто відзначити нижчі ціни на послуги місцевих ресторанів і готелів порівняно з цінами на аналогічні послуги, наприклад, у закладах Києва. Це також стало додатковою причиною того, що вже на початку березня 2023 року більшість закладів харчування в західному регіоні відкрилися та запрацювали на повну.

Ще однією проблемою у сфері гостинності став відтік кваліфікованих працівників, оскільки значна їх частина виїхала за кордон. У 2022 році найбільше скорочення персоналу порівняно з іншими вітчизняними галузями відбулося саме в готельно-ресторанному бізнесі, адже багато працівників були змушені шукати роботу в інших сферах, багато з них виїхали до Польщі та інших країн.

Вітчизняні готельно-ресторанні організаційні структури повинні системно охоплювати передову методологію і технологію міжнародної гостинності та використовувати чинники та механізми моделей конкурентної поведінки, які б дозволили в умовах вітчизняного готельного виробництва створити більш досконалу споживчу пропозицію, яка може стати унікальною компетенцією, а отже підвищити рівень конкурентоспроможності бізнесу. Таким чином, пошук факторів, що впливають на конкурентоспроможність готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, а також інструментів її вдосконалення набуває все більшого значення.

Загалом, ресторанна галузь в Україні різноманітна і жива, і вона може пропонувати різні види послуг, які відповідають різним смакам та потребам клієнтів.

Для досягнення конкурентоспроможності в індустрії гостинності слід враховувати декілька ключових аспектів:

1. Якість надання послуг: Висока якість обслуговування є основним фактором для задоволення клієнтів. Персонал повинен бути професійним, дружнім і завжди готовим допомогти гостям.

2. Якість продукту: Якість їжі, напоїв, а також комфорт і зручності номерів (у випадку готелів) важливі для забезпечення позитивного враження клієнтів.

3. Інновації: Впровадження нових технологій та інноваційних підходів може покращити якість надання послуг і зробити підприємство більш привабливим для клієнтів. Наприклад, системи онлайн-бронювань, мобільні додатки для зручності гостей тощо.

4. Локація: Розташування грає важливу роль, особливо для готелів та ресторанів. Близькість до популярних туристичних місць або бізнес-центрів може збільшити привабливість закладу.

5. Маркетинг і реклама: Ефективна стратегія маркетингу допоможе привертати нових клієнтів і зберігати постійних. Це може включати в себе промоакції, програми лояльності, рекламні кампанії тощо.

6. Ціноутворення: Оптимізація встановлення цін на послуги та продукцію допоможе забезпечити конкурентоспроможність. Це пов'язано з аналізом ринкових цін та вартості надання послуг.

7. Соціальна відповідальність: Розглядання екологічних та соціальних питань може залучити до вашого підприємства більше свідомих клієнтів, які цінують стійкий підхід.

8. Співпраця з місцевими партнерами: Встановлення партнерських відносин з іншими підприємствами, такими як турагентства, місцеві атракції тощо, може розширити ваше споживче оточення.

9. Наявність в інтернеті: Сучасні клієнти активно використовують Інтернет для пошуку інформації та здійснення бронювань. Маючи веб-сайт і присутність в соціальних мережах, ви можете більше привертати увагу.

10. Постійне вдосконалення: Аналіз фідбеку клієнтів, вивчення трендів і постійне вдосконалення якості надання послуг та продукції допоможе підтримувати конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі.

Загалом, досягнення і підтримання конкурентоспроможності в індустрії гостинності вимагає багатогранного підходу, враховуючи потреби та очікування клієнтів, ринкові тренди та інновації.змін.

Цифрова ера характеризується безпрецедентною швидкістю зміни в бізнес-середовищі та безперебійного зв'язку між гравцями в ланцюжку створення вартості. Передові цифрові технології є головною рушійною силою організаційних інновацій і нових можливостей для створення цінності. Інтернет речей (IoT), аналітика великих даних, блокчейн, віртуальна та доповнена реальність (VR/AR), 3-D друк, хмарні обчислення, масштабоване програмне забезпечення та мобільний Інтернет - це технології, які надають нові можливості для створення нових цінностей для клієнтів. Ці технології значно розширили динамічні можливості організацій, забезпечивши гнучкість і адаптивність для узгодження корпоративних стратегій із змінами в навколишньому середовищі, особливо для реагування на потреби та вподобання клієнтів, що швидко змінюються. Сьогодні клієнти вимагають більше, ніж просто традиційні цінності розумної ціни, гарної якості, швидкості надання послуг та індивідуального налаштування. Вони хочуть бути в центрі діяльності зі створення цінності, шукають новий досвід, беруть участь у спільному створенні спільних цілей і гедонічних властивостей, таких як почуття краси та безпеки та визнання.

6. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Посилення конкуренції та скорочення життєвого циклу змушують підприємства постійно впроваджувати інновації. Це прагнення до інновацій існує у формі вдосконалення доступної послуги чи товару, розробки абсолютно нового продукту чи послуги, оновлення процесу.

Складна економічна ситуація в Україні, численні фінансові кризи, які переживає вітчизняний бізнес, а також пандемія коронавірусу, з одного боку, ускладнили роботу українських компаній на ринку, а з іншого – загартували їх. В очах споживачів більшість послуг, що пропонуються підприємствами індустрії гостинності, відносно однакові, тому заклади громадського харчування повинні прагнути знайти конкурентну перевагу як спосіб виділитися з натовпу. Ключовою зброєю в арсеналі більшості готелів є новітні технології як засіб залучення і утримання клієнтів [16].

Надзвичайний розвиток нових технологій відіграв центральну роль у трансформації економік і суспільств, вплинувши як на структуру великої кількості видів діяльності в сфері послуг, так і на їх стратегічне значення в процесі розвитку. Першим впливом є те, що застосування цих технологій у виробничому процесі вимагають знань, навчання та підвищення рівня конкурентоспроможності. По-друге, провайдери повинні допомагати клієнтам у виборі і використовувати більш складну продукцію. Тому для виробництва та продажу при застосуванні нових технологій, на нашу думку, потрібна окрема служба.

Практика ведення готельно-ресторанного та туристичного бізнесу на території України виявляє проблему впровадження передових технологій міжнародної гостинності, в тому числі управлінських. Дана проблема потребує більш детального вивчення та дослідження. Загалом, досягнення і підтримання конкурентоспроможності в індустрії гостинності вимагає багатогранного підходу, враховуючи потреби та очікування клієнтів, ринкові тренди та інновації.

Author details (in English)

ENSURING THE COMPETITIVENESS OF THE HOSPITALITY INDUSTRY ENTERPRISES

Iryna FEDYSHYN

e-mail: ira.fedyshyn@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5531-4566>

Alina BOIKO

*Ternopil Ivan Puluj National University,
56, Ruska str., Ternopil, 46001, Ukraine*

e-mail: alinaboyko363@gmail.com

Abstract. *Theoretical concepts, essence and features of ensuring the competitiveness of hospitality industry enterprises are discussed in the article. Trends in the development of the hotel and restaurant business in the period of 2020-2022 are analyzed. In particular, it is determined that the crisis conditions of the pandemic had a negative impact on the number of restaurants in Ukraine. Also, changes in the political and economic environment of recent times have greatly affected the way companies operate. The shift from a production economy to a market economy and globalization have put companies in front of new realities. In 2019, there were 48,398 of them, and in 2020, this number decreased to 41,139. In other words, 7,259 restaurants ceased operations, which is 15% of the level of 2019 and even less than in 2018. In 2020, the number of business entities operating in the accommodation and catering sector in Ukraine reached a maximum of more than 7,700. In 2021, the figure decreased to 69,800 accommodation and catering companies. It is determined that since the beginning of the war in Ukraine, about 7000 restaurants and cafes have closed, and more than 2000 of new food establishments have been opened. The hospitality industry market decreased by about 25% compared to February 2022. In some regions, the market decline was more than 50% (Kharkiv, Mykolaiv, Zaporizhzhia, Luhansk regions), and in Kyiv, Odesa, and Dnipro regions – up to 30%. The western regions demonstrated positive dynamics in 2022. In particular, the number of restaurants and cafes increased by about 30% in Lviv and its region, and by about 20% in Zakarpattia, Chernivtsi, and Ivano-Frankivsk regions. The patterns of development of restaurant business enterprises in Ukraine are characterized by both positive and negative factors. Basic proposals for improving the competitiveness of hospitality industry enterprises in modern realities are presented in the article.*

Key words: *innovation, service sector, hospitality industry, competitiveness, recovery.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23fibpih.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Fedyshyn, I. & Boiko, A. (2023) Ensuring the competitiveness of the hospitality industry enterprises. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 29, no. 2, pp. 90-101. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23fibpih.pdf>

Використана література:

1. Annual revenue of accommodation and food service business entities in Ukraine from 2010 to 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/997275/ukraine-turnover-accommodation-food-businesses>
2. Bashynska, I., Lytovchenko, I., & Kharenko, D. Sales tunnels in messengers as new technologies for effective internet-marketing in tourism and hospitality. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), 2019. pp. 594-598. DOI: <https://doi.org/10.35940/ijitee.L3470.1081219>
3. Buiak, L., Harmatiy, N., Fedyshyn, I., & Pryshliak, K. (2023). The impact of crisis events in Ukraine on the export of agricultural products to EU countries and the World. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 45(2), 193–201. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.19>
4. Fowler, D. S. Impact of COVID-19 on the global hospitality industry: a brief review of current academic literature and meta-analysis to determine primary qualitative themes. *Research in Hospitality Management*, 12, 1, 2022. 29-4, DOI: <https://doi.org/10.1080/22243534.2022.2080948>
5. Halkiv, L., Karyy, O., Kulyniak, I., & Ohinok, S. Modeling and forecasting of innovative, scientific and technical activity indicators under unstable economic situation in the country: Case of Ukraine. *Communications in Computer and Information Science*, 2020. 1158 p., pp.79-97 https://doi.org/10.1007/978-3-030-61656-4_5
6. Joseph Alois Schumpeter, *Theory of Economic Development*, 1934

7. Karimi, T., Honarvar, A. The Relation of the Sport Tourism with Job Creation, Income and Poverty Reduction and Investment in Tehran. *Singaporean Journal of Business Economics and Management Studies*, 6(7), 2018. pp. 13-20. DOI: <https://doi.org/10.12816/0048622>
8. Moyeenudin, H., Lawrence, A., Srivastava, C., & Suganya, R. The Inclusive Growth of Hotel and Restaurants with Tourism Sustainability in India. *GIS-Business*, 15(3), 2020. pp.1430-3663. DOI: <https://doi.org/10.26643/gis.v15i3>
9. Porter, Micheal "Competitive Advantage of Nations", *Harward Business Review*, March-April, 1990, pp. 73-93 <https://doi.org/10.1007/978-1-349-11336-1>
10. Porter, Micheal "The Competitive Advantage of Corporate Philanthropy", *Harward Business Review*, December; 2002, pp. 57-68
11. Prokopenko, O., Rusavska, V., Maliar, N., Tvelina, A., Opanasiuk, N., & Aldankova, H. Digital-toolkit for sports tourism promoting. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology*, 11(5), 2020. pp. 84-96. <https://doi.org/10.34218/IJARET.11.5.2020.0010>
12. Shmygol, N., Galtsova, O., Solovyov, O., Koval, V., & Arsawan, I.W.E. Analysis of country's competitiveness factors based on inter-state rating comparisons, *E3S Web of Conferences*, 2020. 153 p. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202015303001>
13. Suarez, B., Vargas, A. Innovation Management, from Materiality Assessment to Sustainability Reporting, opening the Social Impact Black Box. *SocioEconomic Challenges*, 5(1), 2021. pp. 13-27. [https://doi.org/10.21272/sec.5\(1\).13-27.2021](https://doi.org/10.21272/sec.5(1).13-27.2021)
14. Szewczyk, I., & Lipianin-Zontek, E. Adaptation of business hotels to the needs of disabled tourists in Poland. *Problems and Perspectives in Management*, 17(4), 2019. pp. 392-403. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019](https://doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019)
15. Yakushev, O. Innovative Technologies in the Management of Business Processes of Enterprises of Hotel-restaurant and Tourism Industries. *Restaurant and hotel consulting Innovations*, 3(2), 2020. pp. 195-208. <https://doi.org/10.31866/2616-7468.3.2.2020.219696>
16. Бойко А., Фецишин І. Напрямки забезпечення конкурентоспроможності в індустрії гостинності // Розвиток соціально-економічних систем в геоелекономічному просторі: збірник тез доповідей ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 19 травня, 2023 р.). Тернопіль, ФОП Паляниця В.А., 2023. 142 с.
17. В Україні з початку війни закрилося близько 7000 ресторанів та кафе – асоціація. URL: <https://forbes.ua/news/v-ukraini-z-pochatku-viyini-zakrilosya-blizko-7000-restoraniv-ta-kafe-asotsiatsiya-06092022-8120>
18. Возович А. та ін. Карантин економіки / А. Возович та ін. Київ: Adastra, 2021. 34 с. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/602f9ce03135f554471158.pdf>
19. Кучечук Л. В., Подлепіна П. О. Аналіз сучасного стану ресторанного господарства України та перспективи його розвитку в умовах пандемії COVID-19. *Бізнес Інформ*. №9. 2021. С. 139–144. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-139-144>
20. Фецишин І., Гарматій Н. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 63. № 2. С. 26-34. (Економіка). <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/63/805.pdf>
https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.026
21. Юхновська Ю. О. Вплив готельно-ресторанного бізнесу на розвиток туристичної галузі України. *Проблеми системного підходу в економіці*. Вип. 3(1). 2019. С. 148-154. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-22>

References

1. Annual revenue of accommodation and food service business entities in Ukraine from 2010 to 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/997275/ukraine-turnover-accommodation-food-businesses> (accessed 7 Nov 2023)
2. Bashynska, I., Lytovchenko, I., & Kharenko, D. (2019) Sales tunnels in messengers as new technologies for effective internet-marketing in tourism and hospitality. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), pp. 594-598. DOI: <https://doi.org/10.35940/ijitee.L3470.1081219> (accessed 7 Nov 2023)
3. Buiak, L., Harmatiy, N., Fedyshyn, I., & Pryshliak, K. (2023). The impact of crisis events in ukraine on the export of agricultural products to EU countries and the World. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 45(2), 193–201. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.19> (accessed 7 Nov 2023)
4. Fowler, D. S. (2022) Impact of COVID-19 on the global hospitality industry: a brief review of current academic literature and meta-analysis to determine primary qualitative themes. *Research in Hospitality Management*, 12, 1, 29-4, DOI: <https://doi.org/10.1080/22243534.2022.2080948> (accessed 7 Nov 2023)
5. Halkiv, L., Karyy, O., Kulyniak, I., & Ohinok, S. (2020) Modeling and forecasting of innovative, scientific and technical activity indicators under unstable economic situation in the country: Case of Ukraine. *Communications in Computer and Information Science*, pp. 79-97 https://doi.org/10.1007/978-3-030-61656-4_5
6. Joseph Alois Schumpeter (1934) *Theory of Economic Development*.
7. Karimi, T., Honarvar, A. (2018) The Relation of the Sport Tourism with Job Creation, Income and Poverty Reduction and Investment in Tehran. *Singaporean Journal of Business Economics and Management Studies*, 6(7), pp. 13-20. DOI: <https://doi.org/10.12816/0048622> (accessed 7 Nov 2023)
8. Moyeenudin, H., Lawrence, A., Srivastava, C., & Suganya, R. (2020) The Inclusive Growth of Hotel and Restaurants with Tourism Sustainability in India. *GIS-Business*, 15(3), pp.1430-3663. DOI: <https://doi.org/10.26643/gis.v15i3> (accessed 10 Nov 2023)
9. Porter, Micheal “Competitive Advantage of Nations” (1990) *Harward Business Review*, March-April, pp. 73-93. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-11336-1>
10. Porter, Micheal (2002) “The Competitive Advantage of Corporate Philanthropy”, *Harward Business Review*, December, pp. 57-68
11. Prokopenko, O., Rusavska, V., Maliar, N., Tvelina, A., Opanasiuk, N., & Aldankova, H. (2020) Digital-toolkit for sports tourism promoting. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology*, 11(5), pp. 84-96. DOI: <https://doi.org/10.34218/IJARET.11.5.2020.0010> (accessed 10 Nov 2023)
12. Shmygol, N., Galtsova, O., Solovyov, O., Koval, V., & Arsawan, I.W.E. (2020) Analysis of country's competitiveness factors based on inter-state rating comparisons, *E3S Web of Conferences*, 153 p. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202015303001>
13. Suarez, B., Vargas, A. (2021) Innovation Management, from Materiality Assessment to Sustainability Reporting, opening the Social Impact Black Box. *Socio Economic Challenges*, 5(1), pp. 13-27 [https://doi.org/10.21272/sec.5\(1\).13-27.2021](https://doi.org/10.21272/sec.5(1).13-27.2021)
14. Szewczyk, I., & Lipianin-Zontek, E. (2019) Adaptation of business hotels to the needs of disabled tourists in Poland. *Problems and Perspectives in Management*, 17(4), pp. 392-403. [https://doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019](https://doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019) (accessed 10 Nov 2023)
15. Yakushev, O. (2020) Innovative Technologies in the Management of Business Processes of Enterprises of Hotel-restaurant and Tourism Industries. *Restaurant and hotel consulting Innovations*, 3(2), pp. 195-208. <https://doi.org/10.31866/2616-7468.3.2.2020.219696> (accessed 10 Nov 2023)

16. Boiko, A., Fedyshyn, I. (2023) Napriamky zabezpechennia konkurentospromozhnosti v industrii hostynnosti [Directions for ensuring competitiveness in the hospitality industry]. Development of socio-economic systems in the geo-economic space: collection of theses of reports of the 3rd International Scientific and Practical Conference. Ternopil, FOP Palyanytsia V.A. 142 p.
17. V Ukraini z pochatku viiny zakrylosia blyzko 7000 restoraniv ta kafe – asotsiatsiia. [About 7,000 restaurants and cafes have closed in Ukraine since the beginning of the war - the association said] URL: <https://forbes.ua/news/v-ukraini-z-pochatku-viyni-zakrylosya-blizko-7000-restoraniv-ta-kafe-asotsiatsiya-06092022-8120> (accessed 10 Nov 2023)
18. Vozovych, A. ta in. (2021) Karantyn ekonomiky. Economy quarantine. Kyiv: Adastra, 34 p. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/602f9ce03135f554471158.pdf> (accessed 15 Nov 2023)
19. Kuchechuk, L. V., Podlepina, P. O. (2021) Analiz suchasnoho stanu restorannoho hospodarstva Ukrainy ta perspektyvy yoho rozvytku v umovakh pandemii COVID-19 [Analysis of the current state of the restaurant industry in Ukraine and the prospects for its development in the conditions of the COVID-19 pandemic]. Business Inform. No 9, pp. 139–144. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-139-144> (accessed 15 Nov 2023)
20. Fedyshyn, I., Harmatiy, N. (2020) Investytsiino-innovatsiina diialnist pidpriemstv promyslovosti Ukrainy [Investment and innovation activity of the Ukrainian industrial enterprises. Galician economic journal (Tern.), vol. 63, no 2, pp. 26-34. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/63/805.pdf> https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.026 (accessed 15 Nov 2023)
21. Yukhnovska, Yu. O. (2019) Vplyv hotelno-restorannoho biznesu na rozvytok turystychnoi haluzi Ukrainy [The influence of the hotel and restaurant business on the development of the tourism industry of Ukraine]. Issues of the systemic approach in economics. Vol. 3(1), pp. 148-154. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-22> (accessed 15 Nov 2023)

© 2023 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
You are free to:
Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
Under the following terms:
Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
No additional restrictions
You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

